

comprehendit modos omnes, seu causas, quibus liberatio ab obligationis nexu contingere potest, sive ipso iure, sive ope exceptionis.

Et quidem latè satis se extendit eius materia, etiamsi ad solutionem in specie sermo contrahatur: pluries enim dubium est an rectè facta dicenda solutio sit, vel quia simul, et semel totum, quod debebatur, solum non est, vel quia aestimatio pro re, aut aliud pro alio aliter invito creditore solvitur, vel tandem quod solutionem oblatam accipere creditor recusaverit: at in tituli capitibus tria resolvuntur: primum; successorem in beneficio, aut Ecclesia, teneri solvere debita, quae contraxit praedecessor ratione ^{N^o} Ecclesiae, minime autem coetèra: secundum; Clericum, qui solvendo non est, non idè esse excommunicandum, aut alià vexà afficiendum, quanvis compelli queat cavere se soluturum, si ad pinguorem fortunam devenierit: tertium denique; ei, qui indebitè solvisse asserit, probationem incumbere, nisi ille, cui solutum est, inficietur solutionem, et convincatur.

TITULUS XXIV.

De Donationibus.

Prohibentur Episcopi res Ecclesiae donare praeter casus, et formam, in quibus alienationem licere diximus. Excipiuntur donationes modicae, quae vix ullum inducunt gravamen. Receptum quoque est, quod Episcopus elargiri valeat quinquagesimam reddituum partem ad Monasterii novi erectionem, aut centesimam ad amplificationem illius Ecclesiae, in qua sibi sepulturam elegerit; sed eà cautela servatà, ut unam tantummodo, quae placuerit ex his duabus, remunerationem assumat; et sub ea pariter conditione, nisi magnum ex eo damnum Ecclesiae inferatur,

tur, *cap. 9. b. tit.* nam etsi prima facie praesumatur, ait in eo Innocentius III. quod collatio quinquagesimae, vel centesimae partis grave non inferat detrimentum, quia tamen non solum si saepe, sed etiam si semel id fiat, ex variis circumstantiis deprehendi potest interdum valde damnosum, nec quinquagesima, nec centesima semel, aut successivè debet cum gravi Ecclesiae damno conferri. Quid verò si in tantum abundet Episcopus, ut sine damno Ecclesiae suae possit amplius etiam quàm per quinquagesimam, vel centesimam partem necessitati alterius Ecclesiae subvenire? Nihilominus sine S. Pontificis auctoritate Episcopum praedictam summam à canone praefinitam excedere non posse respondet idem Innocentius III. quia nimirum per eam incautè largiri volentibus est occursum: nomine autem canonis designat statutum Concilii Toletani IX. relatum à Gratiano in *canone 4. cau. 12. q. 2.* in quo praedicta quinquagesimae, aut centesimae partis praefinitio continetur. Habenda etiam est ratio receptorum in Regione consuetudinum, *cap. 3. b. tit.*

Leges nostrae inter plura alia saluberrima illud ad bonorum ecclesiasticorum conservationem statuerunt, ut Episcopis in ingressu ea confecto, coram Capitulo inventario, tradantur simul cum privilegiarum, actionumque, tam activarum, quàm passivarum ratione; ex quibus discere successor possit an quidquam contra ius fuerit alienatum. Si fortè hoc contigerit, repetere Praelatum posse decernitur ab emptore rem ita alienatam; quoad pretii autem restitutionem haec regula praefinitur, ut, si in rem Ecclesiae versum sit, restitui emptori tantundem debeat ex bonis Ecclesiae; sin minus, facienda restitutio sit ex propriis illius bonis, qui alienavit, aut haeredum suorum, *leg. 6. lib. 1. tit. 2. Nov. Recop.*

Deinde, quoad donationes ex rebus ecclesiasticis ab Episcopis factas eadem statuuntur in *legibus 4. et*

5. tit. 14. part. 1. quae exposuimus ex Concilii Tolletani, et Innocentii III. sanctionibus; admonenturque pariter in eis Episcopi se rerum ecclesiasticarum non dominos esse, sed tantum procuratores, proindeque conditionem Ecclesiarum meliorari ab ipsis debere, deteriore fieri non posse; quibus verbis adloquebatur Alexander III. Episcopum Parisiensem in rescripto, quod refertur in cap. 2. b. tit.

TITULUS XXV.

De Peculio Clericorum.

Quamplurimae occurrunt contentiones de peculio Clericorum, dum quaeritur an, et quatenus disponere de eo valeant inter vivos, aut in ultima voluntate. Et quidem longum foret recensere opiniones omnes, aut adversantium inter se sententiarum pondera omnia: illa ergo solum tradam, quae in re verissima, atque tutissima iudico, insuperhabitis disputationibus, quae Interpretum vota dividerunt.

Peculium Clericorum duplex est, aliud conflatum ex redditibus ecclesiasticis, sive quomodolibet contemplatione Ecclesiae quaesitum, aliud verò proveniens ex bonis patrimonialibus, vel aliunde extra Ecclesiae causam. Ignota erat haec distinctio pristinis Ecclesiae temporibus; cum enim primò non solum Clericis, sed et Laicis omnia essent communia, nemo sibi quidquam proprium censebat, sed cunctis tribuebantur necessaria ex communi acerbo: frigescente fidelium charitate, recesserunt Laici ab hac communione; Clerici adhuc manserunt; sed et dissociati, ad eandem non semel reversi sunt; atque per plures vicissitudines, de quibus superius, devenerunt tandem ad hodiernam beneficiorum formam; iuxta quam tributa eisdem est reddituum ecclesiasticorum administratio. Agnita tunc fuisse peculia Clericorum, dispu-

ta-

tarique undique coepit quannam potestas competat Clericis in eisdem.

Proè quidem scio aliter vulgò peculium Clericorum distingui iuxta differentiam nimirum, quae assignari solet inter bona patrimonialia, quasi patrimonialia, ecclesiastica, et parsimonialia: coeterum ostendit inter alios Van-Espenius *Iur. eccles. univ. Part. 2. tit. 32. cap. 1.* quàm parùm sacrorum canonum praescripto illa conveniat eo sensu, in quo ab his, qui Clericis liberam de bonis intuitu Ecclesiae quaesitis disponendi potestatem tribuunt, adducitur: aliàs enim admitti ea facile posset commodioris explicationis gratia. Cave autem Andream Vallensem ad hunc tit. dum aut bona quasi patrimonialia explicat, aut triplicem peculii divisionem, quatenus scilicet illud ex bonis Clericorum propriis, ex bonis Ecclesiae, aut ex his, quae intuitu Ecclesiae quaesita sunt, constat, conformem esse innuit toti huic titulo, hoc est, omnibus capitibus, quae in eo continentur; cum imò potius eò cuncta tendant, ut probent acquisita ab Episcopo, Presbitero, aut Clerico post ordinationem, ad Ecclesiam pertinere: quod sanè intelligendum est iuxta disciplinam, quae respondet Conciliis, ex quibus S. Raimundus praedicta capita deprompsit, et temporibus, in quibus illa habita fuere.

Quisquis accuratè perpendat diversas causas, atque rationes, per quas quaesiverunt Ecclesiae bona sua, simulque consideret voluntatem, atque intentionem eorum, qui ea ipsis obtulerunt, atque etiam nunc conferunt, non dubitabit asserere, Clericos non aliam in his potestatem habere, quam necessitate tenus conclusam, quin ullum possint sibi vindicare dominium, aut ius aliud dominio proximum. Id suadet natura bonorum ecclesiasticorum, quae nihil aliud sunt, quàm patrimonialia pauperum, pretia peccatorum, et largitiones fidelium: id ferè uno ore praedicant S. Patres, et Conciliorum canones, quorum placita

Tom. II.

K

vi-

videri possunt apud Berardum in *Commentariis in Ius ecclesiast. univers. tom. 2. Dissertat. 6. cap. 3.* ubi postquam causas omnes percurrit, per quas ob-
venerunt Ecclesiis bona, quae possident, indeque ve-
ram eorum naturam depromit, colligit monumenta
ex omnibus saeculis, omnibusque Ecclesiis sumpta,
atque manifestè ostendit hanc fuisse omni aeo, om-
nibusque locis, tum Ecclesiae ipsius, tum illorum, qui
bona sua ei variis modis contulerunt, intentionem,
atque sententiam; neque aliam nunc, aliam olim,
sed semper, atque ubique eandem. Cum tamen dis-
putent gravissimi Doctores, an Clerici solam ha-
beant bonorum intuitu Ecclesiae quaesitorum admi-
nistrationem, nec desint qui ipsis dominium eorum
asserant; ne alterutrius partis studia sequi videamur,
eoque nomine rigidioris censurae notam inurere ve-
lint indulgentiores Clerici, satius duximus ab hac
quaestione abstinere, cum parùm referat ostendere
unde repetenda origo sit, dummodo obligationem
probemus, qua tenentur Clerici universi elargiendi
pauperibus, aliisque piis usibus applicandi, quod ip-
sis superest post congruam sustentationem. *Non dis-
puto* (aiebat Cardinalis Bellarminus in *Epist. ad Thea-
nensem Episcopum*) *quaestionem illam, an Praelati
sint verè domini reddituum ecclesiasticorum, et an te-
neantur restituere, quae malè expenderunt: parùm
enim refert utrum Praelatus damnetur ad inferos quia
peccavit contra iustitiam, an quia peccavit contra
charitatem, non bene distribuendo facultates suas. So-
lum quaero, in quos usus debeat expendere suas eccle-
siasticas facultates, ut non amittat vitam aeternam.*

Sanè compertissima mihi res est dominium Cle-
ricis quibuscunque in bonis intuitu Ecclesiae adquisi-
tis asseri non posse, quin cunctarum ecclesiasticarum
sanctionum tum antiquarum, tum recentiorum, sen-
tentia torqueatur; argumenta autem, quae adduci
solent, sive ex facta bonorum ecclesiasticorum divi-
sio-

sione, sive ex locis, in quibus asseritur Clericos
fructus suos facere, aut non facere, sicuti contingit
dum de non residentibus agitur in *cap. un. de Clericis
non resid. in 6. et in sess. 24. de Reform. cap. 12.
Concilii Trident.* facillimè à quolibet diluuntur, qui
ad eorum interpretationem absque praeconceptis opi-
nionibus accedat.

Asserui potestatem Clericorum in huiuscemodi
bonis necessitate tenus concludi: quod idem est, ac
dicere, Clericos tunc tantum posse ea convertere in
proprius usus, cum indigent, et quatenus indigent, si-
cut sese explicant Concilia, et Patres. Hinc est, quod
neque ali ex eis possint, si habeant ex patrimonio,
vel aliunde, bona ad sui congruam sustentationem
necessaria; neque disponere pro libitu de bonis,
quae dicuntur parsimonialia; hoc est, de illis, quae
Clericus ex congrua sustentatione sibi debita sub-
trahit vivendo parcius; veluti si vulgò decem aurei
ad honestam Clerici sustentationem in ea Regione
aestimantur necessarii, ipse autem tantùm quinque ex-
pendat. *Quidquid praeter necessarium victum, ac
simplicem vestitum de altario retines* (aiebat D. Ber-
nardus) *tuum non est, rapina est, sacrilegium est.*
Facile esset plurima congerere similia testimonia:
satis nota sunt Hieronimi, Pomerii, atque Patrum
Agathensium in hanc rem verba. Verùm nonnulli
Clerici S. Patres exaggeratione quadam usos, dicere
consueverunt; aut saltem eos illo tempore loquu-
tos, in quo nondum facta fuerat bonorum ecclesias-
ticorum divisio: potius ergo lubet illa innuere argu-
menta, quibus neutrum objici queat; quanvis certò
persuassum nobis sit hanc suae sententiae firmandae
rationem neque illis ipsis videri iustam posse, qui
magis solliciti sunt augenda Clericorum in huiusce-
modi bonis dispensandis potestati: quaeannam enim
firmitas sanctissimis quibusque rebus foret, si li-
cèret unanimum Sanctorum Patrum sententiam exag-

gerationis ex ardentiori zelo ortae nota rejicere?

In Concilio Trident. ita efformatum primò fuerat decretum *capitis 1. in sess. 25. de Reform.* ut adiungerentur verba: *Quia Ecclesiasticorum proventuum tantum dispensatores sunt*: tamen, cum, uti diximus, disceptetur inter Auctores gravissimos utriusque, an eorum domini, vel solum administratores Clerici sint; satius duxerunt Cardinalis à Lotharingia, et eximius ille Granatensis Praesul Petrus Guerrerus *sub iudice hanc liem relinquere*; proinde, eis urgentibus, *suppressa* haec verba fuerunt in Congregatione generali, habita die 23. Novembr. anni 1563. uti refert Pallavicinus *Hist. Concilii Trident. lib. 24. cap. 3. n. 4.* Coeterum probè sciebant Patres, potestatem Clericorum in praedictorum bonorum distributione iisdem limitibus esse circumscriptam, quanvis earum dominium ipsis expressè non denegarent; proinde nihilominus iusserunt Episcopis, et aliis quibuscunque beneficia ecclesiastica, tam saecularia, quam regularia obtinentibus, ut modesta suppellectili, et mensa, ac frugali victu contenti sint, utque in reliquo vitae genere, ac tota domo caveant, ne quid appareat, quod à sancto eorum instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum praeseferat. Deinde omnino eis interdixerunt, ne ex redditibus Ecclesiae consanguineos, familiaresve suos augère studeant, cum et Apostolorum canones prohibeant, ne res ecclesiasticas, quae Dei sunt, consanguineis donent; sed si pauperes sint, iis, ut pauperibus, distribuant.

Deprompsit haec verba sancta Synodus ex Concilio Carthagin. IV. quod propè finem saeculi IV. habitum fuit, canone 15. ex Synodo dicta VII. can. 12. aliisque monumentis priorum saeculorum, ut liquet percurrenti canones relatos à Gratiano *dist. 41. et caus. 12. quaest. 1. et 2.* quanvis nonnunquam minus rectè se gerat in eis citandis, veluti dum ca-

no-

nonem 21. praedict. cau. 12. quaest. 1. tribuit Concilio Martini Papae; id autem luculentissimè probat Tridentinos Patres neque exaggerationem ullam invenisse in antiquis illis monumentis, neque immutatam credidisse bonorum ecclesiasticorum naturam, aut post divisionem eorundem, aut posteaquam hodierna forma beneficiis tributa fuit.

Congeri nullo negotio possent alia multa, si praedictam sententiam argumentis firmare, aut eorum quae obijciuntur, levitatem ostendere mens esset; ea enim speciem potius habent argumenti, quam firmitatem, uti aiebat Berardus. Verùm praetermittenda non est magni illius viri sententia, quem et Pontificem piissimum, et Scriptorem praestantissimum omnes uno ore praedicant.

Benedictus XIV. de *Sinodo Dioecesis. lib. 7. cap. 2.* reprehendit Praelatos, qui, dum in Constitutionibus Sinodalibus inculcant praeceptum, quo beneficiarii tenentur erogare in pios usus quidquid superest post congruam sustentationem, asserunt eosdem non esse bonorum, sive fructuum, dominos, sed tantum dispensatores, quasi decisa sit controversia, quae adhuc agitur: verùm de obligatione ipsa sermonem instituens, certum est (ait) etiam posita Ecclesiasticorum bonorum divisione, et assignata iam pridem pauperibus quarta parte fundorum ad Ecclesiam pertinentium, ex quibus putant Doctores erecta, atque dotata fuisse Hospitalia, aliaeque instituta opera pia ad eorundem pauperum commodum, adhuc nihilominus teneri Clericos Beneficiarios redditus, quos ultra sui honestam sustentationem ab Ecclesia percipiunt, distribuere in pauperes, aliave pia opera erogare; nec posse absque gravi peccato in convivia, ludos, venationes, et alios similes profanos usus impendere, aut consanguineis elargiri, nisi tanquam pauperibus, si verè pauperes sint; et tunc, ut minus egeant, non ut ditescant.

Alio

Alio in loco Magistrum Lorcam de turpi errore, in quem lapsus fuerat, obiurgans, ait, nullum omnino Doctorem, praeter hunc, ausum fuisse unquam eximere Beneficiarios à gravi obligatione distribuendi redditus ecclesiasticos, suae honestae sustentationi superfluos, in pauperes, aliave pia, et religiosa opera. Tandem Theophilum Raynaudum laudat in Opusculo, cui titulus est: *Mala è bonis Ecclesiae*, asserens nullum eo accuratius Doctorum placita hac de re perquisisse.

Capita in hoc titulo à S. Raimundo inserta nihil exhibent, nisi quod adnotatum iam est: unde autem illa desumpserit non certo constat, ut ad eorum singula animadvertimus est à Correctoribus Romanis, excepto sanè ultimo, quod et ipsi tribuunt Concilio Toletano II. Tandem, licet in capitibus ipsis nulla appareat mentio peculii, tamen probat Van-Espenius loco supra citato rectè titulum inscribi de *Peculio Clericorum*, hocque aprimè convenire cum peculio servorum, et cum profectio filiorumfamilias.

TITULUS XXVI.

De Testamentis, et ultimis voluntatibus.

Praesens titulus pars est, et sequela praecedentis; cum enim de illis tantum bonis testari liceat, de quibus disponendi quis habet potestatem, facile quilibet resolvat ex praedictis quod in hoc titulo quaeritur; an videlicet, et quatenus testari Clerici valeant.

Nimirum distinguenda sunt bona intuitu Ecclesiae acquisita à reliquis. De primis sicuti inter vivos pro lubitu disponere prohibentur, ita de eisdem testari, vel aliter mortis causa ordinare non possunt: de coeteris verò, utpote propriis, testari valebunt. In

Con-

Concilio Lateran. anni 1179. improbantur Clerici, qui bona per Ecclesias acquisita in alios transferre praesumebant, quod asseritur antiquis canonibus esse inhibitum; statuiturque quod, sive intestati decedant Clerici, sive aliis conferre voluerint, penes Ecclesias talia bona remaneant, *cap. 7. b. tit. Alexander III. in cap. 8. eod.* ait Clericos de mobilibus, quae per Ecclesiam sunt adepti, de iure testari non posse: viventes autem, et sui compotes, dum in aegritudine constituti sunt, de bonis ipsis moderatè aliqua erogare posse addit, non ratione testamenti, sed elemosinae intuitu. Tandem in *cap. 9.* consultus à Vigilensi Episcopo, respondit, quod licet Clerici disponere liberè valeant de his, quae paternae successionis, aut cognationis intuitu adepti sunt, vel quae de artificio, seu dono consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam pervenerunt ad ipsos; de illis tamen, quae consideratione Ecclesiae perceperunt, nullum de iure facere possunt testamentum.

Et quidem haec regula constantissimè observata conspicitur per omnia Ecclesiae saecula usque ad tempora Alexandri III. quibus induci in quibusdam locis coepit consuetudo testandi de bonis mobilibus in pias causas; quae cum non improbanda dicta fuisset ab eodem Pontifice in decreto, quod refertur in *cap. 12. b. tit.* extensa paullatim fuit ad immobilia: deinde verò amplexata fuit quaecunque bona, quascunque etiam dispositiones, licet piis causis non faverent. Sanè Alexander III. in praedicto capite tantum ait consuetudinis non esse improbandae, ut de mobilibus per Ecclesiam acquisitis pauperibus, et religiosiis locis, et illis, qui viventi servierant, sive sint consanguinei, sive alii, aliqua iuxta servitii meritum conferantur; ubi cum nulla appareat testamenti mentio, eodem sensu loquutum in hoc loco censere S. Pontificem, quo in praecitato capite 8. ut

ni-

nimirum intuitu eleemosinae, non ratione testamen-
ti, hanc praestationem aegrotantibus Clericis per-
mitteret. Attamen verum est hac occasione testa-
menta de bonis intuitu Ecclesiae quaesitis condendi
consuetudinem invaluisse, cum tales Clericorum
aegrotantium, et saepe mortis proximorum, dispo-
sitiones non longè absentes à testamenti factione in-
prias causas. Testamenta sic condita infringi non po-
terant, aut consuetudo inducta aboleri, quin pluri-
mae orirentur lites inter haeredes institutos ex una
parte, et ex alia Ecclesias, quarum ministerio addic-
ti fuissent Testatores; quapropter Principes Secula-
res talia Clericorum testamenta sustinuerunt, prae-
sertim nostri Reges, ut patet in variis locis iuris pa-
trii. Intererat enim pacem in Republica servari; in-
tererat etiam ne Ecclesiae nimium abundarent bonis
maximo Saecularium praeiudicio, quod expressis le-
gibus impedire aequè Principes potuissent.

Iam verò, nemo non videt has temporum vicis-
situdines, atque politicas rationes, immutare nequ-
visse naturam bonorum ecclesiasticorum; idèò, licet
testamentum, in quo Clerici de bonis intuitu Ecle-
siae quaesitis in usus non pios disponunt, in foro ex-
teriori sustineatur, non minus verae, quam olim,
erunt regulae Patrum, quibus in foro conscientiae
morem gerere teneantur Clerici omnes.

Verum ulterius progredi haud sinunt inductae
cum iure spoliolum varietates, quae discutiendae
hic sunt.

Saeculo decimotertio coeperunt Episcopi sibi vin-
dicare bona decedentium Clericorum, exemplo ex
Monasteriis desumpto, in quibus receptum erat, quod
Praelati sibi reservarent bona, quae apud defunctum
quemque Monachum reperirentur. Coercita haec
Episcoporum ambitio fuit primùm à Bonifacio VIII.
in cap. 9. de Officio Ordinarii in 6. exceptis Praela-
tis, quibus hoc competeret de speciali privilegio,

vel

vel consuetudine legitime praescripta, aut alia causâ
rationabili; quo casu in illis tantum bonis hoc intelli-
gi voluit, quae superessent solutis debitis: deinde à
Clemente V. in Clement. un. de Exces. Praelat. ac
tandem in Concilio Constantiensi anno 1417. Sed pe-
nitus aboleri abusus nequivit, donec S. Pontifices spo-
lia sibi vindicarent. Berardus in tom. 2. de Univers.
iur. ecclesiast. Dissert. 6. cap. 3. refert adamussim
historiam disciplinae spoliolum à S. Pontificibus in-
vectae; ad quem Lectorem mittimus ne nimium im-
moremur; nam quod praecipue ad rem spectat, at-
que scire oportet, illud est, spolia Pontificia origi-
nem habuisse tempore quo Clemens VII. atque Ur-
banus VI. quorum ille in Galliis, hic Romae sedebat,
contendebant de Pontificatu maximo: posterioribus
temporibus, modò maiora, modò minora habuisse
incrementa; neque in omnibus Provinciis aequè pa-
ratam invenisse executionem. Apud nos antiquissima
consuetudine receptum fuit, ut Clericorum omnium
Episcopis inferiorum bona quaecunque ad haeredes
eorum sive ex testamento, sive ab intestato transi-
rent, nullo admissio discrimine inter bona intuitu
Ecclesiae quaesita, et coetera. Sanè ex Concilio Der-
tusano anni 1429. in can. 18. deduci posse videtur à
contrario sensu spolia Episcoporum locum etiam in
Hispania habuisse in bonis Clericorum ab intestato
decedentium, verum leges Regiae dubitare non si-
nunt, praedictam disciplinam, tam ab intestato, quam
ex testamento fuisse observatam, Nov. Recop. lib. 5.
tit. 8. leg. 13. Non idem fuit in bonis Episcoporum,
intuitu Ecclesiae quaesitis; quoad haec enim admissa
fuisse apud nos spolia à Sede Apostolica inducta, du-
bitari nequit: coeterum animadvertendum est, Re-
ges nostros etiam tunc, cum Praelatorum bona spo-
liolum iure Camerae Pontificiae addiscebantur, tue-
ri ea, atque custodire consuevisse ope Iudicum Saec-
ularium, et generalis protectionis vi, ne haeredes

Tom. II.

L

bo-

bonis patrimonialibus fraudarentur à Collectoribus spoliurum, quorum ubique magnum fuisse abusum constat, neve creditoribus iniuria fieret. Initis deinde cum Sede Apostolica Concordatis, tam fructus Episcopatum vacantium, quam spolia omnia, Regum nostrorum dispositioni relicta sunt, quin ulla Sedi Romanae potestas manserit in eisdem, *leg. 11. tit. 6. lib. 1. Nov. Recop.* Insuper, cum privilegia de bonis intuitu Ecclesiae quaesitis testandi concedi à Sede Apostolica consuevissent nonnullis Praelatis, cautum fuit nullam ex his indulgentiis in posterum tributam iri, etiamsi de Episcopis valde conspicuis ageretur. Denique abrogata fuere indulta, quae in anteriorum Rom. Pontificum Constitutionibus continebantur, veluti Pii IV. in Constitut. *In suprema, anni 1564.* quoad Rom. Ecclesiae Cardinales, Episcopos, Solio Pontificio assistentes: Iulii III. et Pauli V. in favorem Clericorum, qui Romae, atque in eius districtu habitarent.

Postquam Reges nostri praedictam facultatem de bonis, spoliurum, atque vacantium disciplina contentis, in usus à sacris canonibus praefinitos disponendi sibi asseruerunt, saluberrimas statim statuerunt leges, quae extant in Regio Decreto edito die 11. Novembris anni 1754. ut in Ecclesiarum utilitatem, et levamen pauperum, ea fideliter impenderentur. Accessit deinde aliud Regium Decretum die 17. Februarii anni 1771. promulgatum, in quo cautum fuit, mobilia omnia Episcoporum decedentium // asservanda usui Successoris, illis exceptis, quae minus deceant viros in Apostolico ministerio constitutos: ex libris autem publicam Bibliothecam esse committendam: denique inventa fuit ratio sublevandi Praelatos electos, sumptibus impares ad obtinendam à Sede Apostolica confirmationem necessariis.

Patet ex his decisionem *capitis 1. b. tit.* in quo statuitur, Episcopum testari, non posse de bonis intuitu

tuitu Ecclesiae quaesitis, bona verò ante Episcopatum adepta cuilibet testamento relinquere posse, legibus, et consuetudinibus nostris admodum convenire, si ad illa, quae Episcopos aliter quam intuitu Ecclesiae in Episcopatu adquisivint, extendatur.

In Regularibus, qui evehantur ad Episcopatum, locus quaestioni esse non potest; cum enim à voto paupertatis, quod in professione emisserunt, minime ob Episcopalem dignitatem liberentur, ex persona propria quidquam acquirere nunquam possunt; sed si agnatorum, aut aliorum donationibus aliquid eis obvenerit, aut ex propria industria quaesiverint, non ipsis, neque Monasterio, sed Ecclesiae, cui adscripti sunt, acquiritur, *can. un. c. 18. q. 1.* neque enim haereditatem, donationem, aut quid aliud vindicare possunt, ut proprium, quin voti Rei fiant.

In *cap. 3. et 17. b. tit.* tribuitur Episcopis potestas exequendi ultimas voluntates, si haeredes, aut executores testamentarii reliquerint; quae et in nonnullis nostris legibus concessa ipsis conspicitur: verum si posteriores in *lib. 5. tit. 4. Nov. Recop.* insertae attentè perspiciantur, apparebit, Episcopos, aliosve Iudices ecclesiasticos, hoc nomine se immiscere non posse in quibuslibet causis testamentariis; proindeque communem AA. sententiam, quae eas mixti fori esse asserit, non esse undique veram.

Sed et coercita novissimis Regis Decretis est facultas, quam sibi passim vindicabant Curiae Ecclesiasticae, cognoscendi circa Testamentorum validitatem, eorumque sequelas; ex eo, quod Personae Ecclesiasticae forent, sive Testator ipse, sive haeredes.

Capita 7. 8. 9. 12. et 13. iuxta integrum textum, qui refertur à Gonzalezio, in desuetudinem penitus apud nos abiisse colligit facile, quilibet ex praedictis, cum testamenta à Clericis de bonis quibuslibet etiam in causas non pias confecta praeter gene-

ralem consuetudinem habeant legum patiarum protectionem.

Circa *caput 2.* nihil necessum est hic animadvertere, cum de eius materia, nempe de tacitae professionis religiosae vi alibi loquamur. Sed neque locum habet constitutio *capitis 11.* in quo statuitur valere testamentum coram duobus, aut tribus testibus, mandaturque Episcopo, ut huiusmodi causas, non secundum leges, sed secundum decretorum statuta tractet; quoad formam enim testamenti factionis nedum Laici, sed et Ecclesiastici servare debent formam Regiis legibus praestitutam.

TITULUS XXVII.

De Successionibus ab intestato.

Successionem ex testamento sequitur successio ab intestato, de qua pauca subiicienda sunt.

Olim in bonis Clericorum intestatorum, quae intuitu Ecclesiae non fuerant adquisita, succedebant agnati, atque cognati: his autem deficientibus, Ecclesia: reliqua verò, uti ab Ecclesia provenientia, ad eandem semper revertebantur, cum, uti dictum est, nusquam de ipsis testari possent. Deinde inductis, primò Episcoporum, deinceps Sedis Apostolicae spoliis, immutata fuit haec disciplina. Exposuimus in titulo superiori quaenam observata fuerit in Hispania: quapropter nusquam apud nos admitti potuit decisio *capitis 1. b. tit.* in quo Episcopis, Presbiteris, et Clericis de bonis per haereditatem, aut alio modo intuitu Personae adquisitis quomodo velint, dum vivunt, disponendi potestas tribuitur; si autem ante obierint, quam hoc fecerint, ea altari, cui serviunt, perpetuò esse sanctificanda, et in ius Ecclesiae tradenda statuitur. In 2. et ult. sermo est de haereditate Presbiterorum, qui ad Clerum è servitute admis-

si

si sunt; cum tamen haec inter Christianos ubique exoleverit, amplius de hoc quaestio esse nequit.

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

Pietatis, humanitatisque ratio semper postulavit, ut corpora mortuorum terrae matri traderentur: quapropter, quanvis non defuerint inter alios, qui superfluum id, atque vanum censerent, Christiani tamen religiosissimè hunc morem servaverunt. Verum quoad locum sepulturae alia, atque alia fuit disciplina.

Vetabant leges Romanae quemquam in Urbe sepeliri, id nimirum exigente politicae rectae ratione. Christiani priorum saeculorum, corpora, et reliquias Martirum condere studebant in Ecclesiis, ut ita ipsorum meritis magis iuvarentur: quando verò id assequi non poterant, construebant in agris Ecclesias, quae vocabantur Ecclesiae Martirii. Frequentissima quoque erant coemiteria subterranea, qualia Romanae inventa sunt proximis temporibus, et in quibus sese latitabant Christiani fervente persecutione. Mos in Ecclesiis sepeliendi translatus deinde fuit ad alios, quibus, cum maximà sanctimoniam vixissent, videbatur hic honos deferendus. Iam verò optabant fideles omnes jacere prope corpora Martirum; quod et gradatim obtinuerunt; primò quidem Episcopi, aliaeque conspicuae personae, deinceps et coeteri: adhuc tamen intra Ecclesias minimè sepeliebantur, sed in Porticibus, aut Atriis, vel in Coemiteriis, aut Coemeteriis ad id prope Ecclesias constructis. Tandem procedente tempore inductum generaliter fuit, ut fideles omnes intra Ecclesias sepelirentur.

Cum à primis ipsis Ecclesiae temporibus fidelium cadavera cum Psalmis et Himnis honorificè humari

con-

consueverint, adjectis etiam cereis, orationibus, et sacrificiis, uti decebat viros resurrectionis fidem
 * profitentes; mirum non est, quod ortae inter Ecclesiae Ministros contentiones fuerint circa curam funerum, atque oblationum perceptionem. Receptum quidem est generaliter, ut referatur hoc munus ad iura Paraecialia: verum moveri controversiae solent inter ipsos Parochos, quibus dirimendis observare expedit sequentes regulas.

Liberum cuique est, ubi velit, sepulturam eligere, sive uxor sit sine marii licentia, sive filiusfamilias sine consensu patris, excepto tantum impubere, pro quo, tanquam infirmi iudicii, eligit pater, eo-
 * que deficiente, mater, nisi aliud ferat consuetudo, *cap. 1. et 7. b. tit. cap. 3. et 4. eod. in 6.* Coeterum ille locus eligendus venit, in quo funerandi ius est, licet minus religiosus sit, hoc est, in quo minus assidue divina celebrentur. In loco non religioso, seu in quo funeris ius non est, ut in privato Oratorio,
 * nemo potest eligere sepulturam.

Iure hoc electionis desituti sunt, qui singulari aliqua ratione in certo loco debent sepeliri, quales sunt Monachi. Quoties autem quis non impeditus eligit, parendum est eius voluntati, licet tribuenda sit
 * propriae Paraeciae quarta pars oblationum, quae alia, atque alia est iuxta cuiusque Dioecesis, aut loci consuetudinem, et statuta.

Quandoque licet expressè quis certo loco sepulturam non eligat, tacite tamen efficere censetur. Sic qui habet sepulchrum familiare, aut Maiorum, in eo sepeliri velle praesumitur, nisi contrarium expresse-
 rit. Idem dicendum de uxore respectu sepulchri mari-
 * riti, ut quos coniunxit unum coniugium, coniungat unum sepulchrum, uti aiebat D. Hieronimus: quae verò bis nupta fuerit, sepeliri debet cum ultimo.

Praeter hos casus sepeliri quisque debet in sua Parochia; in ea nempe, in qua vixit: et, si duplex ha-

habere solebat domicilium, in ea humari debet Pa-
 rochia, in qua decessit: imò etiamsi casu quis in aliena Parochia decedat, sepeliendus in ea erit, si ad suam commodè portari nequeat. Verum in his omnibus, ante has generales regulas ex corpore iuris depromptas, attendendae sunt receptae in unoquo-
 * que loco consuetudines, atque Sinodales sanctiones.

Si quis humatus fuerit extra Parochiam, quam elegit, aut si dolose extorta electio fuerit, aut si quomodolibet alibi quam oporteret, sepultus fuerit, exhumari poterit, et ad propriam Ecclesiam trans-
 ferri; cui etiam restitui debebunt omnia, quae per-
 cepta fuerant occasione funeris. Imò et gravissimae poenae inflictae sunt à Bonifacio VIII. in *cap. 1. b. tit. in 6.* et à Clemente V. in *cap. 3. de Poenis in Clement.* in Religiosos, aut Saeculares Clericos, qui aliquos ad vovendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum inducant, ut in eorum Ecclesiis sepulturam eligant, vel iam electam ulterius non
 * immutent.

Privantur nonnulli ecclesiastica sepultura, ut Pa-
 gani, Haeretici, Iudaei, Haeticorum receptato-
 res, et fautores: item excommunicati: nam quibus non communicamus vivis, neque mortuis communi-
 care debemus; nisi tamen in articulo mortis fuerint Ecclesiae reconciliati, *cap. 12. b. tit. Gregorius IX.* in *cap. 14.* eum habet reconciliatum, qui in articulo mortis iuxta formam Ecclesiae absolutus fuerit à Presbitero suo, hoc est, à proprio Parocho: verum Sinodus Trident. in *sess. 14. de Poenit. cap. 7.* tribuit quibuslibet Sacerdotibus potestatem à quibuscunque peccatis, et censuris in articulo mortis absolventi. Deinde ex sententia *capitis 28. de Sententia excom-*
 * *mun.* si evidentia poenitentiae signa praebuerint excommunicati ante mortem, licet absolutionem non obtinuerint, post mortem absolventi ab illo sunt, à quo debuerant vivi absolvi; eisque deneganda non est

est ecclesiastica sepultura. Tandem prae oculis hae in re habenda est constitutio Martini V. *Ad evitandum*, de qua pluries facta est mentio, atque ad eius mentem revocanda veniunt quae dicta sunt.

In *canone 12. cau. 23. quaest. 5.* traditur ex Sinodo Bracar. I. nullam prorsus in oblatione commemorationem fieri debere pro illis, qui sibi ipsis voluntarie quolibet modo violentam inferunt mortem, neque eorum cadavera cum Psalmis ad sepulturam deducenda: ex eo videlicet, quod in peccato mortali decessisse praesumantur: cum tamen verosimiliter, imò et penè certò tenendum sit neminem, qui mentis compos sit, tale facinus perpetraturum, vix unquam casus adierit in quo recta ratio suadeat huiusce canonis observantiam. Adiungitur in eodem aequè cum iis esse agendum, qui pro suis sceleribus puniuntur: verùm contraria consuetudine utimur, quam pietati christianae magis consentaneam quilibet fatebitur.

Non Aliis quoque criminibus imposita in iure est poena privationis sepulturae ecclesiasticae, veluti apostasiae, schismati, usurae manifestae, Ecclesiarum violationi, aut raptui, item congressioni in torneamentis, aut duello. Quod si humati hi omnes fuerint in loco religioso, exhumandi sunt, dummodo cadavera eorum separari valeant, atque discerni: in quo tamen cautè admodum procedendum.

Legibus nostris cautum est sepulturam ecclesiasticam, saltem ad tempus, esse denegandam defunctis, quorum agnati, aut cognati nimia praebuerint doloris signa, quae in ipsis legibus exprimuntur, *leg. 44. tit. 4. part. 1. leg. 8. tit. 1. lib. 1. Nov. Rec.* nam Christiani ostendere in omnibus tenemur resurrectionis spem firmissimam. Haec apud primos Christianos deleverat horrorem, quo antiqui, etiam ipsi Israelitae, afficiebantur erga cadavera, et sepulchra (1).

Prae-
(1) Primis Ecclesiae saeculis cadavera per triduum exposita ma-

Praeter quartam Parochialem, alia etiam est, quae appellatur Episcopalis; quaeque originem trahit à generali bonorum ecclesiasticorum distributione. Sed notat Berardus ubique ferè eam exolevisse. Tam quoad hanc, quam in Parochiali, servandae sunt receptae consuetudines. Sinod. Trid. *sess. 25. de Ref. cap. 13.*

In *cap. 2.* continetur decretum S. Pontificis Leonis M. ad coercendam nonnullorum Abbatum, et Monachorum avaritiam, qui, non zelo charitatis, sed studio rapacitatis, saeculares seducere conabantur, ut res suas, atque possessiones, sive in morte, sive in vita Monasteriis suis traderent, statuitque, ut quicumque in Monasterium converti vellet, sive in morte, sive in vita, medietatem omnium rerum, et possessionum, de quibus pro salute animae disponere decrevisset, Ecclesiae relinqueret, ad quam pertinere dignosceretur; hoc est, propriae Paraeciae. Verùm Alexander III. in *cap. 4.* aliter definiendum censuit, ait enim distinguendum esse, an qui in aegritudine ipsa ad religionem cum bonis suis transeunt, nihil propriae Paraeciae relinquendo, ex illamet infirmitate decedant, an in sanitate se ad religiosa loca transtulerint: primo casu portionem canonicam Paraeciae deberi statuit, minimè verò in secundo, cum liberum cuique sit bona sua non solum religiosis, sed etiam quibuscumque privatis conferre personis. Post

Tom. II. *supra* *tit. 22. M. minimè* *sig. Con-*

manebant, antequam humarentur; atque interim attentè invigilabant fideles. Cum apud nos progressus, qui in dies in arte Medica fiunt, docuerint, quam verendum sit, ne non semel defuncti reputentur nonnulli communi adhuc aetate fruentes; revocanda potiori ratione esset antiqua illa consuetudo: pericula autem ex corruptione cadaverum metuenda averti facillimè possent, dummodo in Coemeteriis, aut prope ea, stabilirentur loca ad id opportuna, constitutis simul vigilibus. Horret animus, dum considerat, fore unum tantum inter nos adesse, cui contingere valeat dira illa sortis, cuius non adeò rara exempla sunt.

Concilium Tridentinum locus esse non potest huiusmodi in Religionem, in morte, aut in infirmitate, cum bonis suis translationi, uti apparet ex his, quae suo loco tradidimus circa professionem, et Novitiorum renunciationes, seu donationes, aut testamenta. Sed et apud nos novissimis Regiis sanctionibus obviam itum est Confessoriorum suggestionibus, si qui tamen sunt, aut fuerunt usquam, qui non horruerint suas, aut Monasteriorum, vel Ecclesiarum fortunas dammandis huiusmodi artibus augere.

TITULUS XXIX.

De Parochiis, et alienis Parochianis.

Reddita Ecclesiae pace, congruum fuit certas in Villis, et Pagis construere Ecclesias certo alicui Sacerdoti committendas, cui etiam alii adiuncti fuere; praefinitis cuique Ecclesiae limitibus, ut sic commodius administrarentur.

Hae sunt quas hodie vocamus Parochias, seu Paraecias; quibus antiquiore tribuunt originem nonnulli canones à Gratiano relati sub nomine Pontificum Clementis, Anacleti, et Dionisii; attamen iuxta Berardum apocripha sunt haec monumenta. Fuerunt sanè etiam tempore Apostolorum Presbyteri sub Episcopis ministrantes: constat quoque ante saeculum quartum mitti eos consuevisse, ut fideles in Pagis constitutos instruerent: coeterum diversi erant à Parochis, qui deinde statuti sunt, et hodie permanent; nam hi ligati sunt suae Parochiae, in eaque permanere debent; è converso primi ad Ecclesiam Cathedralē, unde missi fuerant, revertebantur.

Diximus alibi potestatem omnem, quae ad Populi regimen pertinet, in Episcopis residere, velut in primaevo fonte; debuerunt autem isti certa iura Parochis concedere, tanquam suis Vicariis, et Delegatis.

Sa-

Sacerdotibus quoque, et Ministris, qui Parochis adiuncti fuerant, opportunum videbatur quidquam indulgere, ut facilius obirent munus suum. Hinc provenit quod quaedam solis Episcopis reservata sint, quaedam Parochis competant, alia verò efficere queant etiam Sacerdotes simplices, et Ministri inferiores; ex iis nimirum, quae aut Episcopalem, aut Presbyteralem ordinem non requirunt, sed mandari sui natura poterant Ministris inferioribus. Quoniam haec sint definire adeò facile non est cum proveniant ex praedictis concessionibus, quae aliae, atque aliae fuerunt pro locorum diversitate: quaedam quoque statuta fuerunt à sacris canonibus in Ecclesiarum utilitatem: denique plurima inducta sunt consuetudinibus, transactionibus, et aliis pactis; atque haec omnia inspicienda accuratè sunt, quotiescunque dubitatio emergerit.

Optavit semper Ecclesia, quod fideles omnes Pastorem suum agnoscant, ipsi peccata confiteantur, et ut saltem dominicis, aliisque festivis diebus Missae sacrificio in sua Parochia assistant: id pluries sacris canonibus cautum est, et rescribitur quoque in *cap. 2. b. tit.* Et quidem si huiusce praecepti observantia maximam semper afferre debuit utilitatem, urgeri eam modis omnibus praecipue expedire postquam Sinodus Trident. et Innocentius XIII. in Bulla Apostolici ministerii, n. 9. decreverunt, Parochum in his diebus explicare debere divina praecepta, et fidei dogmata, atque pueros instruere.

Iniunctum id primò fuisse fidelibus invenimus in Ecclesia Hispana, in Concilio scilicet Illiberitano, cuius sanctionem sequuta deinde fuit Sinodus Sardicensis urgente magno Osio. Repetita deinde fuit in nonnullis posterioribus Conciliis, praesertim verò in Nannetensi anni 658. ex quo desumptum fuit praedictum *cap. 2.* Ne tamen quis decipiatur hac in re, animadvertendum est, nullum hodie adesse prae-

M 2

cep.

ceptum peccata proprio Parocho etiam Paschali tempore confitendi, quanvis fidelibus hoc recte suadeatur, atque utilissimum sit; sed satisfieri praecepto, quod continetur in canone *Omnis utriusque sexus*, Concilii Lateran. anni 1215. sub Innocentio III. quoad confessionem, dummodo quis approbato culibet

Confessario confiteatur; quidquid velint Van-Espen *Iur. eccl. univ. part. 2. tit. 6. cap. 5.* Iuvenin de *Sacramentis* dissert. 6. cap. 4. in q. 5. art. 3. et alii; de quo latius sermo erit lib. 5. tit. de *Poenit. et remis.*

Idem dicendum est de alia obligatione audiendi nempe Missam festivis diebus in Ecclesia Parochiali. Cautum quidem in iure est ad id fideles teneri, uti apparet in plurimis Conciliis, et in *Extravag. 2. de Treuga*, et *pae inter commun.* coeterum hisce sanctionibus derogatum est, ut ait Benedictus XIV. non solum contraria consuetudine, sed etiam posterioribus

S. Pontificum Constitutionibus Leonis X. S. Pii V. et Clementis VIII. Sinodus etiam Trident. in sess. 22. de *Sacrificio Missae in Decreto de observand. et evitand. in celebrat. Missae*, hortationis, et monitionis tantum verbis utitur, ait enim: *Moneant etiam eundem Populum, ut frequenter ad suas Parochias saltem diebus dominicis, et maioribus festis accedant.*

Magis urgere videtur praeceptum aliud de audiendo verbo Dei in propria Parochia, praesertim in conspectu Sanctionis Tridentinae in sess. 24. de *Reform. cap. 4.* in quo haec verba leguntur: *Moneaturque Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiae suae interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Benedictus XIV. de *Sinod. Dioec. lib. 11. cap. 14. n. 13.* post relatas nonnullas Auctorum interpretationes, adhaeret opinioni, quae asserit, antiquissimum hoc praeceptum ablatum nunc esse per contrariam consuetudinem. Verum non modicis difficultatibus obnoxia haec

sententia est.

Ca-

Cavendum magnopere est, ne fines Parochiarum confundantur, sicut alibi diximus de Dioecesibus: atque huc spectat caput 3. in quo dicitur, Episcopum non debere iudicare alienum Parochianum, sicuti non potest eum ordinare: ubi sanè Parochia sumitur pro Dioecesi. Coeterum minime obsistit haec decisio receptis regulis circa eos, qui ratione domicilii, aut delicti, sordicuntur forum.

Mentio alibi facta est *capitis 1. in tit.* nempe de *Praebend. et Dignitat.* Tandem *caput ult.* spectat ad tit. seq.

TITULUS XXX.

De Decimis, Primitiis, et Oblationibus.

Parochis, aliisque Administis, qui ad Populum spirituali pabulo nutriendum instituti sunt, deberi invicem temporalia ad sui sustentationem, et naturalis ratio suadet, et divina passim praedicant testimonia.

In lege Mosaica expressè erat stabilitum, ut Tribui Leviticae, quae ad cultum Deo praestandum, atque docendum Populum, fuerat inter omnes electa, decimae à reliquis Tribubus solverentur; unde in terrarum partitione, quae Dei ordinatione facta fuit, nulla illi obtingit portio, *Numerorum cap. 18. Deuteronomii cap. 18.*

Duo in hac divina institutione agnoscere debemus praecepta; unum morale, fundatum nempe in ratione naturali, quae suadebat, ut Levitis ob praedictas causas praerentur à Populo Israelitico subsidia vitae necessaria: aliud iudiciale, quod hanc praestationem in solutione decimarum consistere debere definiebat.

Alibi exposuimus praecepta iudicialia legis veteris,

ris, utpote genti Iudaicae accomodata, eiusdemque gubernationi ordinata, cessasse adventu legis novae; moralia verò subsistere semper debuisse, tanquam fundata in ratione ipsa naturali: desiit ergo in lege Gratiae secundum praeceptum, mansit autem illud primum, semperque manebit apud nos obligatio alendi Ministros Ecclesiae.

Eam primi fideles adimplebant copiosissimis illis oblationibus, quas sponte faciebant, et è quibus abundè Ecclesiae erat, unde Ministros suos sustentaret, simulque consuleret, non tantum Ecclesiis ipsis ornandis, atque aedificandis, aut reparandis, sed et reficiendis pauperibus: unde praecepto eos in id adigere necesse non erat. Frigesciente in dies charitate, oblationes spontaneae impares praedictis finibus esse coeperunt; urgerique ab Ecclesia debuit praeceptum illud; in his verò adiunctis constituta, existimavit Ecclesia ipsa, non posse meliorem praescribi fidelibus normam, quam quae à Deo praefinita fuerat electo sibi Populo; urgere ergo coepit post saeculum quantum solutionem decimarum, quamvis certò non constet quo primum tempore praeceperit. Ex his patet teneri ex tunc praecepto fideles ad decimarum solutionem. Constat deinde, eam esse iuris naturalis, et divini, quatenus continet impletionem praedictae obligationis naturalis; verùm aliunde esse merè ecclesiasticam, cum ad obligationem naturalem quod attinet, parùm intersit, an solutione decimarum, vel alio modo impleatur, uti accidisse diximus primis saeculis.

Spectant haec ad originem decimarum; ut verò quae ad earum praestationem pertinent facilius percipiantur, opportunum erit ordine rem persequi, et primò exponere quibus solvendae sint decimae; deinde quinnam teneantur ad earum praestationem; denique quibus ex rebus, quibusque modis fieri praestatio debeat.

Ipsa decimarum institutio, et finis satis ostendunt solvi decimas debere Ministris Ecclesiasticis: verum disceptatio est inter ipsos Ministros Ecclesiasticos. Si antiquam inspicimus peculii ecclesiastici administrationem, iuxta quam omnes res Ecclesiae Episcoporum curae subiciebantur, hi autem necessaria Ministris tribuebant ministerio Diaconorum, Subdiaconorum, et Oeconomorum, dicemus decimas solvi debuisse Episcopis: verùm, cum isti hanc administrationem reliquerint, et locupletatae etiam fuerint Ecclesiae Cathedrales, ita ut inferiorum subsidio non indigerent, ad censitae fuerunt decimae iuribus Parochialibus; ita ut vulgò praedicetur Parochos in perceptione decimarum habere intentionem fundatam in iure etiam contra Episcopos ipsos: quod idem est, ac dicere, quemcunque, qui decimas percipere intendat, docere debere ius singulare, vi cuius id ei competit, cum aliàs iure communi Parochos debeantur. Coeterum observandum hic est nonnullis in locis Parochialium Ecclesiarum administrationem non aliter Episcopos deseruisse, quam retenta sibi certa decimarum parte; quapropter alicubi etiam hodie habere poterit Episcopus ius ad decimas: verum docere id debet, quoties oriatur contentio. Sed neque Monasteriis, aut aliis Ecclesiis inferioribus, competunt decimae iure communi; quapropter probare debebunt specialem titulum, quo nituntur.

Cum, uti dictum est, decimae solvantur divino ministerio deservientibus viris, quod Laicis minime convenit, ideò omnino excluduntur à iure eas percipiendi: cui rationi etiam alia adiungi vulgò solet, quod nimirum decimae dicantur res quoddammodo spirituales, seu spiritualibus annexae: nihilominus, cum decimae considerari valeant, quatenus emolumentum temporale solum continent, concedi etiam Laicis possunt privilegio. Sic scimus eas non semel Laicis tributas in feudum, ut nimirum Ecclesias ipsas

sas tuerentur: in quo cum magnus fuisset abusus inductus, cumque quandoque etiam Laici hoc praetextu eas usurparent, prohibita in posterum sunt huiusmodi infeudationes in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. in quo statutum etiam fuit, ut Laicis non liceret decimas iam infeudatas in alios Laicos transferre; unde confectum est vulgare Canonistarum principium, posse nempe Laicos habere decimas ante praedictum Concilium infeudatas, quasi eas permissum: at dubitat merito Van-Espenius hanc fuisse Concilii mentem.

Ob varias alias rationes concesserunt Pontifices decimas Laicis, praecipue Principibus. Sic ob strenuos labores, impensasque, quibus Ecclesias à Saracenis occupatas recuperarunt, concesserunt nostris

Regibus *tercias decimales*, hoc est, duas partes ex acervo in novem divisso; quod privilegium temporale fuisse contendit magnus Gonzalezius usque ad tempora Alexandri VI. ab hoc autem effectum fuisse

perpetuum. Alia quoque privilegia in decimis Reges nostri obtinent; nam in primis, praedictas tertias in Regno Granatensi eis indulsit Innocentius VIII.

deinde in Regno Aragonum ab antiquissimis temporibus decimis omnibus funguntur, sub onere nempe Ministris Ecclesiasticis necessaria vitae subsidia tribuendi. Pius V. concessit item privilegium, quod vulgò appellatur *Excusado* in eo consistens, quod Regi

competant decimae unius domus ex integro in unaquaque Parochia, illius nimirum, quam elegerit. Praeterea Benedictus XIV. eisdem indulsit decimas praedictorum omnium Novalium, dominio, et proprietate

ad Regium patrimonium spectantium; quo nomine significantur de novo ad culturam redacti Agri.

Denique ipsis competunt universae decimae in Regnis Novi Orbis. Haec autem privilegia tribuenda sunt innumeris laboribus, eximiaque sollicitudine, quibus Reges nostri semper adlaborarunt, ut Domum Dei,

nem-

nempe sinum Matris Ecclesiae, magis, magisque impulerent, ut verbis Evangelii utar.

Secundum, quod discutere oportet, est quinam teneantur decimas solvere. Et quidem, cum implementationem contineant naturalis illius obligationis, iuxta quam qui spiritalia percipiunt, temporalia suppeditare tenentur, apparet iure communi omnes omnino Christianos teneri ad earum praestationem: cui rationi etiam accedit quod in solutione decimarum elucescat obsequium Deo debitum ob fructus perceptos, recognitioque supremi eiusdem dominii.

Haec regula generalis est, à qua plures exemptioni conspiciuntur ob privilegia impetrata, quae in dubio praesumi non debent, nisi legitime probentur, aut inserta sint in Corpore iuris. Plurima concessa sunt Monachis, quos alia teneri decimas solvere dubitari nequit; quamplurimaeque hac occasione ortae semper sunt contentiones, quae initis conventionibus diremptae fuerunt: in iis autem, quae etiam hodie exagitari solent, definiendis operepretium, foret prae oculis habere privilegiis hisce omnibus causam praebuisse Monasteriorum pauperatatem, ex eisque minimum praedictum Parochiis in primaeva concessione fuisse inductum, cum strictissimis limitibus coercerentur privilegia ipsa, et non magnus foret Monasteriorum numerus. Deinde etiam animadvertendum privilegia huiusmodi, si exigantur ad regularum, quae in Corpore iuris extant, normam, neque ad praedia, quae cum antea decimas solverent ad privilegiatos devenerunt, neque ad illa, quae ab aliis conducuntur ad culturam, aut quae aliis traduntur excolenda, extendi cap. 4. 8. 10. et 11. b. tit. leg. 4. et 5. tit. 20. Part. 1.

In cap. 2. b. tit. improbat consuetudo decimas à saecularibus Clericis exigendi, adducto in hanc rem exemplo Levitarum Populi Haebrei: verum cautè legenda sunt verba, quae in hoc capite continentur.

tur; nam in primis, restituenda est ex Antonio Augustino lectio, ne postrema verba primis contrarietur, legendumque: *Illi profecto, qui à Clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debent*, dempto nempe verbo *Clerici*, ut de Laicis intelligatur: deinde notandum est non omnino verum esse quod de Levitis asseritur; nam constat iniunctum eis fuisse, ut de decimis, quas à Populo percipiebant, decimam solverent *summis Sacerdotibus*, qui pariter erant Levitae, hoc est, de Levitica Tribu, quanvis speciali Levitarum nomine non donarentur: de his ergo solum vera erit sententia, qui simpliciter Levitae dicebantur, ut latius declarat Iacobus de la Lande in *Tractatu ad b. tit. in Thesaurio Mercurii*. Hoc exemplum occasionem apud nos praebuit decimis quas vindicarunt non semel Rom. Pontifices ab inferiori Clero, ut Summi Sacerdotes antiqui à Levitis. Sed et distinguenda sunt praedia, quae tributa Clericis sunt in alimoniam à coeteris, quae obtinent: si à primisolvere deberent decimas, à se ipsa exigere Ecclesia videretur; postrema verò diversae admodum conditionis sunt.

Pagani, et Iudaei, à solutione decimarum immunes sunt, cum Ecclesia eos in sinu suo non foveat: quod non me latet vulgò ad personales restringi solere, tradique aliam esse rationem praedialium: *cap. 16. b. tit.* quod an verum sit videbimus inferius.

optime. Quod ad res, ex quibus solvi decimae debent, modumque praestationis, quod postremum est quod proposuimus, nulla alia ferè agnoscitur regula praeter consuetudinem. Extant quidem de hoc plura decreta in Corpore iuris: verum accommodata sunt singularibus Diocesae consuetudinibus; quod prae oculis habendum est. Hinc profuit quod in quibusdam locis decimae minutae non solvantur, solvantur verò in aliis, et innumerae aliae varietates: tantumque est in hac materia vis consuetudinis, ut non

facile quidquam contra eam induci Reges nostri permittant; proinde patet Laicis Recursus ad Suprema Regia Tribunalia, si Episcopi, aut Parochi, consuetudinem innovare intendant. Hinc patet quannam vis sit *capitibus 5. 6. 23. h. tit.* et aliis huiusmodi, in quibus de forma decimas solvendi, aut de rebus, ex quibus solvi ipsae debent, sermo est.

Post generales has expositas regulas non fore supervacaneum iudico breviter explanare receptas nonnullas distinctiones, et rationes, quarum cognitio non parum iuvat ad huius materiae intelligentiam.

Distingui solent decimae in praediales, personales, et mixtas: quannam primae sint indicat ipsum nomen; personales dicuntur, quae oriuntur ex *lucris industrialibus*; mixtae denique, quae ex utroque participant. Ubique ferè admissum est, ut praediales solvantur illi Parochiae, in qua sita sunt praedia: personales pendè in usu esse desierunt, vulgaris autem sententia docet solvi debere Parochiae, in qua quis percipit Sacramenta: mixtae illi speciei solent adnumerari, cui magis accedunt. Dum traditur Iudaeos etiam, et Gentiles obnoxios esse solutioni decimarum praedialium, haec adhiberi solet ratio, quod decimae huiusmodi onera sint praediis ipsis annexa; verum rectius, ni fallor, contendit Berardus obligationem decimarum semper esse *personalem*, utpote quae provenit ab obligatione alendi Ministros, et quoddam quasi contractu inter Parochos, et Fideles: quod verò Infideles cogantur decimas reales solvere statui valuit ad avertendas fraudes, quibus nonnumquam usos fideles probabile est, quod satis innuitur tum in *cap. 16.* in illis verbis: *Ne forte occasione illa Ecclesiae valeant suo iure fraudari*, tum etiam in *32.* neque turbare quemquam debet *lex 6. praedict. Part. 1. tit. 20.* quae communi opinioni adhaesit.

Praeceptum aequè est decimas reales solvi non deductis impensis contra quam accidit in personalibus;

N 2

(at Vide Berardi *Iur. ecclesiant. t. 1. dist. 6. c. 5. Soluz. Iur. Ind. t. 2. l. 2. cap. 10. n. 11.*

bus; in qua etiam parte non videtur vera ratio, quae vulgò reddi solet; cum negari non possit neque in praediis fructum dici posse nisi quod superest deductis impensis: nihilominus observatur contrarium.

Decimis adiunguntur Primitiae, quae propriè sunt primi fructus: hae autem, non minus, quàm decimae subjectae sunt consuetudini tam quoad quantitatem, quàm modum; et in multis locis exoleverunt. Apud nos in nonnullis Dioecibus solvuntur Primitiae, in alijs in usu esse desierunt; aut quia tractu temporis in earum praestatione cessatum est, aut quia eius loco inducta fuit nonnullorum minorum fructuum decimatio, aut tandem quia antiquissimis pactionibus, vel consuetudinibus, Paraeciani Ecclesiarum Parochialium reparationem in se ea lege receperunt, ut à Primitiarum solutione haberentur immunes: quapropter hac in re consuli in primis debebunt cuiusque Dioecesis consuetudines, et Sinodales constitutiones debitam formam probatae, et receptae, et tunc demum ad regulas generales patebit via, cum illae defuerint.

Postrema Tituli pars est de Oblationibus, quarum nomine, si generaliter accipiat, comprehenduntur etiam decimae, et primitiae: sumi verò solet specialiter, et quidem stricte, ut denotet oblationes, quae fiunt inter Missarum solemnias: constat autem has, coeterasque, quae extra ordinem fiunt, ad Parochum pertinere, nisi voluntas offerentium, aut consuetudo refragetur.

TITULUS XXXI.

De Regularibus, et trans. ad Religionem.

Spectat hic Titulus ad eos omnes, qui rebus divinis intensius vacandi studio regulae speciali se subdunt,

dunt, à qua appellantur Regulares: quorum origo antiquissima est, sive ab Elia, et Eliseo, sumatur, ut quibusdam placet, sive à saecta Essaeorum inter Iudaeos, aut ab Evangelista Marco, sive denique à Paulo, Antonio, huiusque Discipulis Pachomio, Hilarione, et Macario. Illud certum est eos ab initio nullam habuisse communem regulam, sed tantum praecepta, quae à Superioribus praebebantur: item varias fuisse eorum species, tum in Oriente, tum in Occidente; deinde verò manserunt Coenobitae, et Anachoretæ, reprobatis Sarabaitis, et Gyrovagis. Emerserunt denique plurimae eorum species, quarum plerasque hodie conspiciamus, quaeque diversis reguntur institutionibus à Sede Apostolica approbatis; quod omnino necessarium est post Constitutionem Innocentii III. in Concilio Lateran. licet antea aliter obtineret.

Cum per ingressum in Religionem speciali vendi formae quis subjiciatur, ipsa res satis docet spontaneam, liberamque requiri voluntatem: uti etiam certam praefiniri debuisset aetatem; infra quam nemo profiteretur, ne scilicet imbecilli, praematureque iudicio poenitendi frustra viam sibi quisque paret, *cap. 1. b. tit.* ubi haec leguntur ex Concilio Moguntino: *Nullus tondeatur nisi in legitima aetate, et spontanea voluntate.* Coeterum in utroque capite varia disciplina, multaque occurrunt difficultates. Extant quidem in Corpore iuris plurima decreta, quae exposcunt liberam hanc Regularis voluntatem; sed in alijs invenimus oblationem à parentibus factam eandem olim habuisse vim, ac propriam Monachi voluntatem. Monachum, aut paternam devotio, aut propria professio facit, dicitur in *canone 3. cau. 20. quaest. 1.* multique alii sunt apud Gratianum in eadem quaestione, et alijs, non dissimiles; praecipuè ex Concilijs Toletanis deprompti. Facile non est exactè hanc disciplinam explanare sal-

saltem sine longa discussione; receptiora ergo tantum referam. Constat ex plurimis canonibus apud Gratianum, oblationem parentum predictam vim habuisse; coeterum haec disciplina generalis non fuit, obtinuitque tantum in quibusdam Ecclesiis Occidentis, praesertim verò in hac nostra Hispania: quod tribuunt eruditi, inter quos Berardus, principiis patriae potestatis, quae ius Romanum induxerat; quod, cum diutius servatum fuerit in Hispania, quam in aliis Regnis, mirum non est, si patriae potestati, quae iuxta Romanos ius vitae, necisque habebat, ea vis tribueretur. Aliud observatum fuit in Oriente; et in quibusdam quoque Provinciis Occidentalibus adjecta moderamina sunt huic disciplinae; unde provenit, quod occurrant passim canones diversam disciplinam circa oblationem parentum exhibentes, non semel etiam ab his corrupti, qui sanctiones varias inter se componere intendebant. Sublata denique omnino fuit haec disciplina; proinde, quanvis congruum, valdeque conveniens sit, ut filii rem adeo gravem parentibus prius denuntient, professio autem absque eorum consensu facta valet, et è converso nulla foret, si paterno arbitrio filius invitus cogeretur. Simul autem plura saluberrima statuta sunt, ne filii aliorum precibus, aut blanditiis decipiantur: in quo non tantum Episcopi, et eorum Vicarii Generales, sed et Iudices saeculares invigilare apud nos solent.

Ex Concilio Trident. si Regularis quicunque praetendat se per vim, et metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante aetatem debitam professum fuisse, aut quid simile; velitque habitum dimittere quacunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia Superiorum; audiri non debet nisi tantum intra quinquennium à die professionis, et tunc non aliter quam si causas, quas praetenderit, deduxerit coram Superiore suo, et Ordinario. Deinde statuit Concilium, quod si antea habitum

tum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quancunque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, et tanquam Apostata puniatur, et interim nullo privilegio suae Religionis iuvetur, sess. 25. de Regularibus, cap. 19.

S. Pontifex Benedictus XIV. edidit in hanc rem Constitutionem, quae incipit: *Si data* 4. Martii anni 1748. et in qua exactissima continetur norma in huiusmodi causis procedendi, tum in prima, tum in ulterioribus instantiis; eaque ad amissum servanda est quotiescunque illae occurrant; ne aut professiones validae effectu careant, aut per vim, vel metum elicitaе, aut alia qualibet ex causa nullae sustineantur ob Superioris Regularis, aut Ordinarii negligentiam, dolendaque nimis plurimarum animarum perniciēs exinde oriatur.

Antiquitus certa regula non erat, quae aetatem ad Religiosam vitam ineundam necessariam definiret, sed varia observabantur statuta. Iure Decretalium receptum generaliter fuit, ut eadem aetate posset quis religionem profiteri, in qua matrimonium contrahere; ex sententia nempe D. Ambrosii, quae invaluerat in Occidente: si qui autem fuissent ante hanc aetatem professi, non tenebantur Religioni, et poterant etiam à parentibus revocari intra annum, et etiam eo transacto in Monasteriis valde remotis, quoties ipsi non consensissent, quanvis verum sit etiam in Decretalibus exceptionem inveniri deductam ex epistolis D. Gregorii, qui in Monasteriis Insularum pueros ante decimum octavum annum suscipi noluit, quia in eis dura erat Monachorum Congregatio, cap. 6. *b. tit.* unde occasionem desumpsisse Carthusianos conjicere licet ad requirendam in professoris viginti annorum aetatem, eam necessariam iudicantes militiae adeò laboriosae sustinendae, uti sese explicat Van-Espenius. Inductum etiam fuerat, ut professori probarentur prius per annum, vel

triennium iuxta varias Ordinum Constitutiones: verum censebatur renuntiari huic iuri posse à Monacho, et Monasterio, quasi eorum favore fuisset introductum; unde eveniebat pluries praepropera, et immatura professio. Sed huic, aliisque incommodis obviam itum est in Concilio Trident. in quo statutum in primis fuit, ut nulla sit professio, quae facta fuerit ante expletum decimum sextum aetatis annum, tam in foeminis, quam in masculis: deinde cautum fuit nullam aequè esse professionem, nisi praecesserit probationis annus, quin proficiat contraria Monasterii, et Monachi voluntas: ubi animadvertendum est, Concilium non substituisse peculiares quorundam Ordinum sanctiones, quae proveciorem aetatem requirunt, ut et Sacram Congregationem respondisse scribit Fagnanus. Quid verò si in his Ordinibus hodie professio fiat post expletum quidem decimum sextum annum, sed ante eum, quem specialis constitutio requirit? Eam validam fore censent Berardus, et Van-Espenius. Notandum etiam est, quod frequens occurrat mentio in Decretalibus professionum tacitarum; easque Concilium Trident. non substituisse tenet Van-Espenius cum Fagnano, dummodo coetera omnia serventur; quod nec ausus est reprobare Berardus.

Ex his patet locum iam non esse omnibus illis iuris canonici locis, in quibus ante praedictam aetatem, aut absque probationis anno in quibuscumque adiunctis professio valida asseritur, uti contingit in capitulis 2. 4. 8. 9. 11. 12. 14. 16. et 20. b. tit. quod generaliter in Tyronum gratiam animadvertere sufficiet, ne singula, quae in eorum unoquoque continentur, adiuncta expendendo, longa, et non adeo necessaria discussione moremur.

Quoad formam probationis spectat nihil necessum est animadvertere, nam ipsa res satis docet quatenus comprehendere debeat. Olim praeceptum

-notit

in

in quibusdam Congregationibus erat, ut Novitii in veste laicali permanerent usque ad professionem, ut nimirum maiori sic fungerentur libertate; quò etiam tendit consuetudo non absciendi puellis capillos in Noviciatu: et sanè optandum foret, ut haec consuetudo generaliter servaretur, vel potius, ut omnino veste induerentur laicali usque ad professionem; forsam non tot puellae deciperentur falso dedecore, quo obrui ineptè putant, si suscepto semel habitu, capillis abscissis ad saeculum spiritus Dei ductae revertantur. Ego sanè debito, eoque maximo honore, Ordines Religiosos prosequor; dolui tamen nonnunquam abusus, qui sive in iis, sive in examine, quod ante professionem fieri debet, alicubi vigent. Quoad solennia professionis unusquisque Ordo suis singularibus legibus regitur, quae minimè attingunt substantiam. Plura de hac re dabimus in titulis sequentibus.

In cap. 1. b. tit. inter Extravag. commun. prohibet Martinus V. sub poena excommunicationis transitum Fratrum Mendicantium ad alium Ordinem, excepto Carthusiano. Concilium Trident. in sess. 14. de Reform. cap. 11. vagandi, et apostatandi aditum praecludere cupiens, statuit, quod nullus Praelatus vigore cuiusvis facultatis aliquem ad habitum, et professionem admittere possit, nisi ut in Ordine ipso, ad quem transfertur, sub sui Superioris obedientia in claustrò perpetuò maneat. Deinde in sess. de Regular. cap. 19. decernit, ut nemo Regularis cuiuscunque facultatis vigore, transferatur ad laxiorem Religionem. His verò decretis adiungendae sunt Constitutiones Quaecunque S. Pii V. ann. 1569. Constitutio Sacra Congreg. Urbani VIII. ann. 1624. Constitutio Licet Benedicti XIII. ann. 1726. et tandem Constitutio Pastor bonus Benedicti XIV. ann. 1744. simul cum alia eiusdem edita anno 1745. quae incipit: Quod inscrutabili.

Tom. II.

O

TI.